

**Prof.dr Vaso Bojanić, redovni profesor, Nezavisni Univerzitet Banja Luka,
Fakultet za ekologiju**

ŠAH JE NAUKA, UMETNOST I SPORT

Kada bi svaki atom bio super kompjuter i mogao izračunati milion poteza u sekundi, i kada bi počeli računati u isto vrijeme, u vrijeme nastanka Svemira iz haosa Velikim praskom, prije 15-20 milijardi godina, danas bi bili oko 30 poteza u šahovskoj partiji. Šahovski kompjuter, još uvijek, nije bezgrešan i u dugoročnim složenim kombinacijama zna da pogriješi i da se “preračuna”. Ali, kompjuter je u stanju da odigra predivne šahovske poteze, veoma precizno, i za njega to nije teško. Najveći progres postiže se efektivnošću samog kompjutera za igranje šaha. Na primjer, vidjećete da je progres načinjen povećanjem brzine procesora koji pretražuje veći broj mogućnosti, kako bi nadigrao čoveka. Predviđanja o dostizanju singularnosti se uglavnom baziraju na procjeni koliko je brz ljudski mozak i kada će mašina moći da dostigne tu brzinu. Naučnici tvrde da će, kada jednom bude bila u mogućnosti da nešto uradi određenom brzinom na kojoj operiše ljudski mozak, mašina u sledećem ciklusu moći da rešava naučne probleme brže, efikasnije, preciznije, jednostavnije i mnogo bolje od ljudi. Sa naše tačke gledišta, ista stvar će se desiti i u nauci, i ne postoji ni jedan razlog da tako ne bude. Potrebno je samo vrijeme.

Šah će nam pokazati ključne tačke naučnih problema i da će najčudesnija naučna otkrića biti ona koja danas ne možemo ni zamisliti. Iz tog razloga budućnost šaha i nauke je u sintezi znanja čovjeka i kompjutera, i to će biti novi način razmišljanja i novi naučni pogled na budućnost čovječanstva. U šahu se vidi inteligentna namjera, ali ne i slučajnost. Tu se krije naša zlatna čestica i nova zlatna nauka, novi pogled na svijet. Šahisti imaju sposobnost predviđanja događaja u bliskoj budućnosti, pošto se svakim potezom mijenja pozicija, i to je nesvjesna intuicija, shvatanje ili razumijevanje igre. Veoma iskusan šahovski velemajstor intuitivno zna šta je najbolji potez u jednoj šahovskoj poziciji i bez dugih proučavanja varijanti. Velemajstor uočava najslabiju tačku protivnika i tu razvija igru, i tako povećava šanse na pobjedu. U šahu, kao i u životu, primjećujemo svoje greške tek onda kada nam ih drugi pokažu. Šahisti nastoje da nauče da svijet posmatraju objektivno, onakav kakav je, da ne izgube osjećaj za realnost. Mozak starijih šahista ne slabi, ali iskustvo im znatno olakšava da neke stvari bolje i efikasnije prepoznaju, tako da je zapravo mozak starijih ljudi mnogo spremniji nego što je

definisala nauka. Postoji zabluda da je za analitičnost zaslužna jedna strana mozga, dok je za kreativnost zaslužna druga strana. Zapravo, povezanost između svih regija mozga je ono što omogućuje šahistima kreativnost, ali i analitičnost. Niko od nas nije tako savršen da ne može nešto da nauči od drugih. Za uspjeh u šahu i u bilo kojoj profesiji potrebni su talenat, rad, podrška, pravi mentori u pravo vrijeme! Svaki čovjek u šahu može pronaći sebe, umjetničkog, sportskog, naučnog i posebno duboko moralno ljudskog. Šah je pun zagonetki, razvija obe strane mozga, maštu i logiku, i jako je blizak životu i politici. Iz tog razloga šah su igrali obični, ali i znameniti ljudi raznih epoha, privučeni njegovom magičnom snagom. Zato smisao života trebamo tražiti ne u Svemiru, već u sebi i svojim mislima. Tu stanuje istina. Čovjek koji nije naučen da gleda svojim očima i misli svojom glavom, ne prepoznaje vrijeme u kojem se nalazi. Ako čovjek želi da svojoj djeci ostavi nadu u budućnost, mora se okrenuti istini. Svi smo mi sinovi i kćeri Zemlje i ona je naša majka. Čovjek je putnik u vremenu i prostoru, ali taj put može preći srećno i zadovoljno, ako uspješno zaobilazi prepreke, ne gubeći suviše dragocjeno vrijeme. Zemlja pripada čovjeku i čovjek pripada Zemlji. Zato učinimo sve što je u našoj moći da ne umremo od velike usamljenosti duha.

Sva živa bića na našoj planeti su izgrađena od organskih molekula, kompleksa mikroskopske arhitekture u kojoj atom ugljenika igra centralnu ulogu. Sve je u svijetu povezano. Svačiji život jednako vrijedi. Čovjekov najveći problem nije naučne, već moralne prirode. Kad čovječanstvo riješi moralne probleme, onda će i naučni problemi biti riješeni po uzoru na šah. Svako od nas ima iskustvo da upravlja vlastitim umom te da postigne ono što planira. Mijenjajući svoja moralna uvjerenja mi u suštini mijenjamo sebe i svijet oko nas. Biti čovjek znači biti hrabrog duha i znati gledati istini u oči. Biti učitelj, to znači zaista biti učenik. Ako se želite promijeniti na bolje, budite dobri, budite ljubazni, budite blagi i budite plemeniti. Uskladite riječi i djela to je istinsko i mudro razumijevanje života. Nemoć razumijevanja drugog je posljedica nedostatka prvog i osnovnog razumijevanja samoga sebe. Naučimo da prepoznamo svoje potrebe i ciljeve. Sjetimo se da planiramo i definišemo šta nam je važno u životu. Razmislite i pazite kome šta i kako govorite, i nikad ne zaboravljajte čovjeka. Ako nas nauka i šah ne čine boljim ljudima, čemu onda služe? Da naučimo nešto novo, a to je najveći dar koji sebi možemo dati u ovoj vječnoj školi, koju nazivamo životom. Mi smo korisnici moćnih preciznih tehnologija, koje pokreću našu civilizaciju i olakšavaju nam živote. Dokazi su uklesani u šahu, nauci i životu. Koliko dugo moramo čekati dok se tvrdnja ne bude mogla provjeriti? Pa možda, ipak ne previše dugo. Šah prepoznamo kao nešto što je veoma staro, što je smislio možda neko

ko nije sa ove Zemlje, nije iz Sunčevog sistema, već iz nekog drugog područja. U šahu je sve povezano sa svim drugim, prošlost, sadašnjost i budućnost, kao i vrijeme, prostor i kretanje šahovskih figura, jer sve zauzima šahovsku ploču. Retrospektivnom analizom možemo da rekonstruišemo partiju šaha unazad, počinjemo od rezultata i dolazimo do uzroka. Nema ničeg varljivijeg od očigledne činjenice. U šahu vrijedi logično pravilo, ono što se čini očiglednim, nije uvijek ono što se zaista dogodilo ili što će se dogoditi. Posrijedi je jednostavno pitanje matematičke logike. Svaki zamislivi svijet u šahu određuju isti zakoni kao i stvarni svijet. Šah i mozak su holografski model, u kome se cjelina može naći u njegovom najmanjem dijelu, a to će u budućnosti istraživati šahovski kompjuterski programi zajedno sa naučnicima.